

Úvodník

Milé čtenářky, milí čtenáři e-Věstníku,

letí k Vám letošní druhé číslo. Zatímco obor je zmítán neklidem, nejistotami a emocemi, my jsme se potkávali i scházeli, znalosti šířili i ty své rozšiřovali.

Proto v dnešním čísle konečně zapravíme již několikrát avizované zpravodajské dluhy.

Příští číslo bude tak trochu monotematické, přesněji hnilobné. A to podle sloganu: kde to hnije, tam jsou včelaři... Vrátime se k 1. letošnímu PPP v Trutnově a přidáme texty zásadní o hnilobě včelího plodu.

redakce

Vzdělávání včelařů

Máme za sebou VIII. setkání uživatelů a příznivců VMS

Pravidelná setkání uživatelů a příznivců Varroa monitoring systému na začátku ledna se datují už od r. 2009, to letošní bylo tedy již osmé. Dobrá tradice, že? A dodejme, že to bylo opět setkání velice inspirativní.

Těší nás, že jakmile se spustilo elektronické registrování na webu PSNV (někdy kolem 10. 12.), registrace účastníků začaly rychle přibývat. A to tak rychle, že kapacita sálu (cca 140 míst) byla do Vánoc plná a další zájemci byli odkázáni již jen na roli náhradníků.

Setkání bylo opět s mezinárodní účastí, to už je v posledních letech tradice. Někteří pozvaní VIP hosté z ostatních spolků či ze státní správy nedorazili, což je škoda, ale asi víc jejich.

V předvečer byla ještě k tomu zajímavá debata ve Zbýšovském pensionu Pamir. Debatovalo se tam o řadě témat. Kromě jednání se státní správou, k němuž ale tato nedodala uspokojivé podklady, zde např. K. Jiruš požádal přítomné o oponenturu své presentace týkající se hniloby včelího plodu. To bylo velmi cenné, bylo víc času na debatu.

Co říci obecně k letošnímu VIII. setkání?

Vytkněme jedno téma před pomyslnou závorku: PSNV vydala v prosinci 1. díl publikace Včelařství, v němž se probírají témata zootechniky a nemocí včel. Následovat budou ještě další 3 díly. První díl byl slavnostně přivítán na svět a poslán ke čtenářům již na Pražském včelařském setkání 16. prosince. Nicméně v Brně byla

unikátní příležitost ji do světa uvést před velkým auditoriem a na velké akci. Provedli to za doprovodu dvou základních „hybatelů“ projektu, Petra Texla a Lukáše Rytiny, především průvodce knihy do světa čtenářů pan docent Vladimír Ptáček a také hlavní sponzor titulu, náš vzácný kolega Petr Sedláček. Potlesk byl dlouhý a zasloužený (foto).

A teď k programu:

Program byl vzhledem k celoročnímu nastavenému schématu seminářů věnován nemocem včel. Tak zvaná Setkání VMS jsou z principu vždy věnována zdravotní problematice včel a přinášejí účastníkům jak poctivé kvantum informací čerpajících z výsledků současného tuzemského i zahraničního výzkumu, tak cenné informace ke každodenní chovatelské praxi, k zootechnice a metodám chovu zdravých a vitálních včelstev. Obojí bylo měrou vrchovatou, máme-li použít poněkud omšelou frázi...

V průběhu setkání se stále vracelo několik témat. Spíše problémů, abychom byli přesnější. Není to nic nového, jsou to témata, která jsou v centru diskusí již po řadu let. A upozorňují na ně stále znovu a znovu naši přední odborníci v oboru působící. Byli samozřejmě u toho i tentokrát.

Problém našeho oboru ale v současnosti spočívá v tom, že odborné a výsledky výzkumu podložené argumenty nějak nejsou brány za platné těmi, kteří by je měli číst a slyšet, nevidí je jako podstatnou inspiraci ku vlastní metodické či legislativní aktivitě.

Opakují se periodicky roky s masivními, často plošnými úhyny, jejichž analýzu v širších souvislostech presentoval Mgr. B. Gruna (*Ztráty včelstev v ČR – jejich rozsah, dynamika úhynů, cykly, vlny, příčiny ztrát, příčiny cyklického vývoje, souvislosti úhynů a spotřeby léčiv etc.*). Oficiálně se ale chovatelé dozvídají, že základní metodika tlumení nákaz je správná a funguje. Nakonec je úředně většinou za viníka prohlášen včelař, protože špatně ošetřuje („léčí“). Mnohdy je to i pravda, ale co pak ti, kteří do puntíku plní nařízení, včely však také nemají?

Stát dotuje veterinární léčebné přípravky a nefunkční metody diagnostiky (zimní měl, např.). Systém z nich není schopen (a ani nemůže) stanovit prognózu do nastávající sezony, přesto na tomto schématu trvá. Paradoxně je ale největší spotřeba léčebných přípravků nikoli v roce, kdy hrozí úhyny, ale rok poté, kdy se včelstvy zahynulo také značné procento parazitů.

Výdaje na léčebné přípravky stále dramaticky stoupají, a to na úkor výdajů či dotací na další dotované kapitoly, protože pouze dotační kapitola na „léčiva“ nepodléhá krácení.

K tomu přistupuje omezené spektrum metod ošetřování a malý výběr léčebných přípravků. Při srovnání s okolními státy je to tristní poznání. Zažili jsme to zejména u brilantní přednášky hosta ze SR, Ing. Róberta Chleba (jehož domovským pracovištěm

je Poľnohospodárska univerzita Nitra), jenž ve vynikající přednášce představil varianty tlumení varroózy a monitoringu zimních ztrát v SR, ale nejen tam. A přidal velmi emotivní pasáž o tom, co všechno včely i čistotu jejich produktů v současné době ohrožuje. Věru cenné, ale i s jistou nadějí, že „u sousedů“ to jde.

Inspirativní byla také následná diskuse, z níž vyplynulo, že ačkoli je na Slovensku varroóza nebezpečnou nákazou podle veterinárního zákona, státní správa včelařům konkrétní opatření nenařizuje, nýbrž jen doporučuje. Tím pádem je i používání kyseliny šťavelové bez speciální registrace legální, protože není zakázané.

Výše jsme zmínili úzké spektrum VLP. Rozšířit je tedy? Pak je nutná registrace. Pokud bychom hovořili o registraci nových přípravků, zjistíme, že je velmi komplikovaná. Stát nejeví ochotu ji podpořit, výrobce či distributoři těchto přípravků v tomto směru také žádnou aktivitu nevyvíjejí. Další privátní subjekty rovněž ve frontě nestojí...

Situaci komplikuje i fakt, že účinnost stávajících přípravků se snižuje a další varianty, které by mohl kouzelník z rukávu vytáhnout, nám tak nějak – nejsou...

Žhavým tématem debat jsou t. zv. alternativy k syntetickým akaricidům. Tedy u nás se to nazývá alternativami, v ostatních včelařsky vyspělých státech jde o běžně užívané přípravky a účinné látky i metodiky. Navíc velmi efektivní. Jde třeba o organické kyseliny. Např. Doc. A. Přidal prokázal, že ošetření kyselinou šťavelovou je minimálně stejně účinné i pracné jako ošetření přípravky s účinnou látkou amitrazem. Přičemž nehrozí vznik rezistence a kumulace reziduí ve včelích produktech. Znovu také zdůraznil, že základem dobré péče o včelstva je včasné ošetření podle dané situace, nikoli podle metodik, které nařizují plošné zásahy podle kalendáře a bez ohledu na lokální specifika.

Je tu ještě další cesta: pokračovat ve výzkumu současných chorob (varroózy, viróz, nosematózy, moru včelího plodu, nově i hniloby včelího plodu a d.), snažit se najít mechanismy, které pomohou zvýšit přirozenou imunitu včel. A věnovat se soustavné selekci, šlechtitelské práci, při níž se objeví a fixují ty vlastnosti, které včelám pomohou vyrovnat se se situací (A. Přidal, K. Čermák).

Máme řadu srovnání se stavem v okolních zemích. A nejen v nich. Např. Ivo Kovařík v brilantní presentaci představil velmi účinné strategie potlačování moru plodu na Novém Zélandě. Vše je postaveno na odpovědnosti chovatele, jenž ale dostane užitečné informace, na jejichž základě se může rozhodovat. A k tomu fungující podpůrný systém.

Zásadním principem v přístupu státu k chovatelům včel je u nás nařizování a logicky také kontrolování. V teoretické ovšem rovině, protože stát není schopen svá nařízení efektivně kontrolovat. A navíc je vydává podle diskutabilních vstupních dat i závěrů. Jediná správná a centrálně nařizovaná metodika nemůže v praxi fungovat. Říká se to už léta, ale...

V okolních vyspělých státech je situace jiná: chovatelé dostávají cenné informace a doporučení, jak postupovat. Mohou se pak rozhodnout oni sami, oni také za svá rozhodnutí nesou odpovědnost. Jsou na to ostatně zvyklí...

Na setkání nechyběly ani příspěvky vycházející přímo z praxe jednotlivých chovatelů. Imunitu včelstev můžeme také posilovat cíleným pěstováním vhodné a rozmanité včelí pastvy. Jak, to ukázal při presentaci svého rodinného polního experimentu Erik Tihelka.

Jiří Vítámvás pak představil svůj koncept tlumení varroózy založený na důsledném sledování a vyhodnocování stavu napadení a včasných i účinných zásazích.

Zastavme se u dvou témat, která byla asi nejvíc očekávaná.

Roztoči, virulence, akaricidy, kyseliny

Doc. Antonín Přidal své přednášce dal titul: *Ověření účinnosti kyseliny šťavelové jako alternativního varroacidu za amitraz v podmínkách jižní Moravy a Vysočiny.*

Název spíše konkrétní, obsah přednášky avšak s širokými a cennými souvislostmi. Velkým problémem v tuzemsku je jednak setrvávání varroózy mezi nebezpečnými nákazami, což implikuje neustálé ingerence státu do metodiky tlumení i do systému VLP. Zdůvodňuje se to často nesamostatností a malým vzděláním samotných chovatelů. Doplácejí na to ti, kteří to vzdělání mají a postarat se dovedou, jen to chtějí dělat jinak...

Včelstva s dostatečnou chovatelskou péčí jsou většinou jen malým rizikem pro okolí a slabým zdrojem nákazy, zatímco včelstva bez řádné péče, roje, jevy jako zalétávání, slídění, loupeže – to vše patří mezi rizikové faktory.

Pokud se nevěnuje včelstvům dost péče, pak může nastat problém už v podletí, je-li silný infekční tlak. A pokud i tak včelstvo podletí zvládne, mohou nastat problémy při přezimování. Z toho plyne klíčový význam včasného podletního ošetření. Naproti tomu podzimní spad už má malou vypovídací hodnotu pro úroveň napadení kvůli migracím, ale stále je důležitý kvůli zachování včelstev.

Stejně tak nemají vypovídací hodnotu data plynoucí z vyšetření zimní měli. De facto odrážejí právě spad těch roztočů, které vlastně nechceme sledovat.

A k tomu přistupují virózy, které situaci velice komplikují. Je již známo, že virus se dobře množí v roztoči, v něm se selektují určité genotypy, které mohou být ještě virulentnější. Zdá se, jako by roztoč sám viry selektoval. Tam, kde je roztoč dlouho, je také většinou jen jeden kmen. Tam, kde je krátce, bývá kmenů více. A pozor: pokud je v buňce více roztočů, virulence stoupá.

Víme také z praxe, že včelstva jsou různě vnímavá vůči virům. Některá dokonce dovedou soustavně a systematicky potlačovat reprodukční potenciál roztoče.

To vše probíhá za situace, kdy máme stále ještě svým způsobem fungující VLP, ale fungující často s problémy, zejména v některých lokalitách některé účinné látky svoji účinnost zvolna ztrácejí. Stojíme tedy před otázkou, zda selektovat akaricidy, nebo raději selekci zaměřit na včelstva...

Při užívání nepřírodních akaricidů je značné riziko jejich residuů ve včelích produktech, hrozí reálně také resistance roztočů na ně. Je zjevné, že zde by měl dominovat princip předběžné opatrnosti. Což platí i pro zatím účinný amitraz, u něhož je velký problém s jeho dalšími rozkladnými produkty. O čemž se zatím příliš nemluví...

A pokud se rozhodneme pro druhou variantu, stojíme opět před tradiční otázkou personifikovanou do filosofie dvou výrazných osobností: Darwin nebo Mendel?

Při hledání varroatolerantních rysů šlechtěním se snažíme dojít k udržení početnosti populací. Komplikuje se to ale rizikem poklesu genetické variability. Prokázalo se to např. při sledování přirozeného vývoje lesních populací včel v Tompkins County u Ithaky (USA). K podobným závěrům dospěli kolegové z Bieneninstitut Kirchhain v SRN.

De facto za dosud jediné spolehlivé opatření byla považována t. zv. chemoterapie. Do hry však vstoupila rovněž organická chemoterapie a hledání varroatolerantních rysů jednotlivých včelstev. U kyseliny mravenčí se hledaly vhodné nosiče, diskutovalo se o jejich nejúčinnějším umístění, o délce odparu, o množství účinné látky i o její koncentraci. Vzhledem k tomu, že roztoč působí největší škody především na zavíčkovaném plodu, hledaly se možnosti, zda či jak jej účinně zasáhnout právě tam. Ukazovaly se ale také jasné stresové faktory při jejím dlouhodobém působení na včely. Došlo nakonec i na zkoušky aplikací thymolu a nedopadly vůbec špatně.

Téměř současně se začala věnovat pozornost dnes velmi oblíbeným aplikacím kyseliny šťavelové. Zkoušely se postřiky, pokapy, sublimace. V současnosti je velice oblíbená metoda pokapu kyselinou šťavelovou v cukerném roztoku, dále se zkoušejí vhodné metody a aplikátory na její šetrnou a účinnou sublimaci.

Sám docent Přidal v článku *Pokap kyselinou šťavelovou byl stejně účinný jako fumigace amitrazem* (podrobněji v MV 4/2015) prokázal to, co jsme zmínili již v úvodu této zprávy.

Co z toho plyne? Logicky a samozřejmě to, že při velmi dobré v podstatě shodné účinnosti amitraz není nezbytný, časově není ošetření kyselinou šťavelovou pracnější a rizika pro chovatele i pro včelí produkty (zejména při ošetření pokapem) podstatně menší.

Jak vzniká odolnost včel proti varroóze?

Předseda Mendelovy společnosti pro včelařský výzkum (MSVV) Ing. Květoslav Čermák nazval svoji přednášku *Co je třeba ke vzniku odolnosti včel k varroóze*. Téma samozřejmě už z názvu velice přitažlivé. Pomyslné hřiště vymezeno: včelstva, kleštík (viry). A pak chovatel, jeho znalosti, jeho možnosti a postupy. Evergreenem u nás je, že máme metodiku tlumení, máme diagnostiku, léčiva. Ale přesto dochází ke kolapsům.

A tak se úvahy začínají vracet ke kořenům a zkoumat, proč se tak děje. Ano, máme metodiku, ale ta je uniformní a nepružná stran časování zásahů i optimalizace lokálních opatření. Varroóza má velikou škálu projevů, na které nelze tuto uniformitu prostě jen tak naroubovat. A většina chovatelů byla vychována k nesamostatnosti, pokud jde o zásahy důležité pro tlumení nákazy.

Víme, že včely mají schopnost potlačovat množení kleštíka. Víme ale také, že pokud to tohoto schématu vstoupí virózy, je vše najednou jinak. Varroa senzitivní hygiena (VSH) je pojem, jemuž je nyní třeba věnovat velikou pozornost. Včelstva ale mají různou míru schopnosti se s problémem vypořádat.

Studují se jak včelstva ve volné přírodě (t. zv. divoká), tak včelstva fungující v režimu péče chovatelů. Ve volné přírodě je včelstvo natvrdo vystaveno tlaku. U včelstva v péči chovatele takový tlak lze simulovat (např. známé Bond testy).

Včelstva ve volné přírodě se už sledují vcelku dlouho a je o tom spousta zajímavé literatury. Dobrým příkladem je americký apidolog Thomas Seeley a jeho dlouholetá zkoumání divoce žijících včelstev v rezervaci Arnot Forest v Ithace. Zajímavé jsou zde souvislosti adaptace (varroaresistence) a zúžení genetické diversity.

Bond testy prosluli zejména švédští kolegové (ostrov Gotland), známý americký včelař John Kefuss, jenž nás o svých testech informoval na své přednášce v Praze v r. 2010). Modelovým příkladem je Angličan Ron Hoskins (Swindon Honeybee Conservation Group) a rodinná farma Weaverových z Texasu, USA (BeeWeaver).

Líčení jejich postupů a příběhů bylo doslova strhující. Ukázalo se, že po počátečních tuhých kolapsech se situace postupně vracela k normálu. Trvalo ale dlouho, než se opět dalo mluvit o užitkových včelstvech. Ne všechna přeživší včelstva skýtala dobrou naději na další varroaresistentní potomstvo.

A co když se do toho zamíchají viry?

Je známo, že viry ve včelstvech bez kleštíka jsou, ale de facto jen v malých dávkách. S příchodem kleštíka se situace dramaticky mění. Ukazuje se, že některé viry kleštík dovede účinně šířit. Jiné naopak ne.

Zajímavé je to u viru deformovaných křídel (DWV), což ukázáno na příkladu z daleké Havaje, kde se roztoč objevil až nedávno, což umožnilo sledovat vše moderními metodami a zaznamenávat. Jsou to zajímavá zjištění.

Ukázalo se, že i sám tento virus má různé kmeny s různou virulencí. Je zjevné, že viry nepřenáší včela na včelu či včela na plod. Viry nemají vliv na populaci roztoče. Ale roztoči jej dovedou uchovávat a účinně množit. Ukazuje se, že cca 20 % tímto virem infikovaných kukel zahyne, vylíhlé včely pak mají zkrácený věk až o 70 %. Včela, jež byla infikována až poté, co se vylíhla, žije de facto jako včela zdravá.

Sumpter s Martinem se již v r. 2004 snažili určit dynamiku rozvoje virů v kleštíkem napadených včelstvech a matematicky ji modelovat. Situace je však v tomto ohledu stále složitější. Ron Hoskins např. u své izolované skupiny cca 40 včelstev již 20 let neužívá t. zv. chemická ošetření. Navíc se ukazuje, že u jeho včel převažuje vir DWV typu B, jenž je avirulentní, na rozdíl od letálního typu A, jenž byl nějakým způsobem potlačen. Jako by docházelo k jisté koevoluci včela – varroa – DWV, jejímž výsledkem je určitá forma rovnováhy, na niž má možná sám roztoč svůj podíl. Bylo by to logické, parazit si nechce zahubit svého hostitele...

Ukazuje se, že i samy včely se více snaží (VSH) odstraňovat ty buňky, jež jsou infestované vysoce virulentním roztočem.

Když celý proces shrneme: ve včelstvech bez roztoče viry v malých dávkách přežívají. Po příchodu roztoče většinou do tří let převládne letální varianta viru DWV typu A, a to ve vysokých dávkách. Jednotlivé včely sice přežívají, ale šíří infekci, což vede ke kolapsu celé kolonie. Jen velmi málo včelstev má schopnost odolat této invazi, postupně se adaptovat, potlačovat virulentní typ A a dosahovat převahy avirulentního typu B. Na vytvoření nové rovnováhy hostitel – parazit – virus má velkou zásluhu VSH včel. A navíc se zdá, že takto vytvořená rovnováha je stabilní.

A na závěr hniloba

Ing Karel Jiruš v závěru celodenního setkání nabídl téma v tuzemsku dlouho neřešené i neprobírané: hnilobu včelího plodu. Ano, dlouho se tvrdilo, že ji u nás nemáme. Až se jednomu vzdělanému, všímavému, odvážnému a odpovědnému chovateli v Podkrkonoší nezdála řada věcí na plodu jeho včelstev a požádal o analýzu. A co byste řekli?: měl ji tam... A nastalo šetření a testování a nálezů začalo přibývat. Chovateli se dostalo v souladu s tuzemskou tradicí namísto díků a vděčnosti spílání a dehonestování. Tak už to u nás chodí...

K. Jiruš velmi gruntovně popsal a na fotografiích ilustroval podstatu této oportunní choroby i její příznaky. Upozornil na fakt, že propuká jen za určitých podmínek, že se špatně hledá a že si chovatel její příznaky i metody zjišťování musí vštípit do praxe, protože dosud to vlastně málokdo (kromě výzkumných pracovníků a pár zkušených

praktiků) neumí. A také vyslovil podezření, že nálezů bude mnohem více, pokud se začne tato nemoc cíleně hledat. A pozval přítomné na nastávající Podkrkonošský potlach do Trutnova, za jehož jediné téma byla zvolena právě tato zvláštní nemoc.

O tom všem přineseme zprávy v dalším čísle Věstníku, které bude z tohoto důvodu tak trochu monotematické.

Shrňme to takto: nesmírně cenný a dobře využitý den pro ty, kteří ho takto využít chtěli. Díky všem, kteří se o něj zasloužili, nebyla to malá práce.

Vybrané zajímavé odkazy k některým tématům:

<http://www.coloss.org/taskforces/csi>

www.yourbeehouse.cz

<http://www.vcelarstvi-vitamvas.cz/>

<http://www.afb.org.nz/>

<http://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0032151>

<http://user.mendelu.cz/apridal/text/c057.pdf>

<http://journals.plos.org/plospathogens/article?id=10.1371/journal.ppat.1004230>

<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1365-2656.2004.00776.x/full>

<http://www.apimondia.com/congresses/2009/Bee->

[Health/Symposia/Honeybees%20surviving%20Varroa%20destroyer%20infestations%20in%20France%20-%20LE%20CONTE%20Yves.pdf](http://www.apimondia.com/congresses/2009/Bee-Health/Symposia/Honeybees%20surviving%20Varroa%20destroyer%20infestations%20in%20France%20-%20LE%20CONTE%20Yves.pdf)

https://www.researchgate.net/profile/Yves_Le_Conte/publications

<http://repository.up.ac.za/bitstream/handle/2263/27094/dissertation.pdf?sequence=1>

<http://www.news.cornell.edu/stories/2015/08/some-honeybee-colonies-adapt-wake-deadly-mites>

<http://www.beeweaver.com/>

<http://www.swindonhoneybeeconservation.org.uk/about-us/>

<http://www.nature.com/ismej/journal/vaop/ncurrent/full/ismej2015178a.html>

<http://www.nationalbeeunit.com/>

<http://articles.extension.org/pages/23693/european-foulbrood:-a-bacterial-disease-affecting-honey-bee-brood>

<http://articles.extension.org/pages/21718/diagnostic-kits-for-american-and-european-foulbrood>

<http://beelab.umn.edu/sites/beelab.umn.edu/files/resistance-foulbrood.pdf>

<http://www.nationalbeeunit.com/index.cfm?pageid=172> (ctrl-f a hledat foulbrood)

<http://vcelarisvoboda.webnode.cz/fotogalerie/>

J. Matl

P. S.: o setkání je k dispozici na webu PSNV jednak [článek](#) týkající se vyšetřování zimní měli a jednak nová [tisková zpráva](#) s řadou cenných odkazů.

Pohled do sálu: koncentrace, až praští...

A. Přidal při přednášce

B. Gruna odpovídá na dotazy po své přednášce

R. Chlebo při komentování spektra VLP na Slovensku

E. Tihleka představuje rodinný projekt zaměřený na diversitu včelí pastvy

K. Čermák vysvětluje, jak R. Hoskins už léta "neléčí"...

K. Jiruš informuje, jak se vypořádat s hnilobou...

Chvilke, kdy doc. V. Ptáček posílá Včelařství I. do světa čtenářů...

Máme za sebou již čtyři díly cyklu Pražských včelařských setkávání

O prvních dvou setkáních, jež se soustředila na nemoci včel, zejména virózy, a na problematiku dalších opylovatelů, pastvy pro ně a na jejich chov, zejména ve městě, jsme již referovali. Vraťme se tedy k tomu, co bylo dál...

Setkání třetí

16. prosince došlo na téma adventně technologické. Protagonistou byl Jiří Přeslička, osobnost známá ve světě včel i včelařů jasně formulovanými a respektovanými názory na řadu témat.

V strhujícím a o nic méně šarmantním výkladu se věnoval jednak specifikám a zvláštnostem Langstrothova úlu, jednak svým chovatelským zkušenostem i zážitkům ze setkání s chovateli v jiných zemích.

Pokud jde o zootechniku, zdůraznil specifika dlouhého rámku a k tomu se vážící zootechniky i důležitost spolehlivého sledování zdravotního stavu včelstev, ale také včasného a dobrého jejich zakrmení. S tím souvisí i nutná jarní kontrola stavu zásob.

Ukázal zároveň, jak postupuje při chovu matek a tvorbě oddělků, což bylo zvláště zajímavé, protože vylíčil, jakými cestičkami se prokousával k nynějšímu poznání. A to je zajímavé vždycky, zejména když jde o tak výraznou osobnost.

Samozřejmě také došlo na zdravotní problematiku, na diskusi o smysluplnosti stávající metodiky tlumení nákaz i na již jako evergreen znějící sousloví *zimní měl...* 😊 A také na různá plemena a chovatelská sdružení a jejich praktické na tomto světě bytí...

Jiří Přeslička má také bohaté zkušenosti s včelařením za hranicemi naší útulné, leč poněkud nevětrané kotlinky. Pochopitelně se o ně podělil, ať již šlo např. o zkušenosti z návštěv u nizozemských šlechtitelů, či o strhující vyprávění o jeho pobytu a včelaření v Jihoafrické republice.

Magický zážitek...

To ale nebylo z tohoto večera vše: pozvání organizátorů přijal i pan Jiří Pouček, zakladatel známého pražského [Muzea medoviny](#), jenž se již řadu let věnuje zkoumání medoviny a odhalování jejich dobrých a čistých zdrojů v krajích Čech, Moravy, Slezska i Slovenska. A nejen tam, jak se během večera ukázalo...

V poutavém výkladu poukázal na spoustu problémů, jimž musí čelit ti, kteří chtějí vyrábět dobrou a čistou medovinu, a jak jim naše legislativa (na rozdíl od legislativy platné „u sousedů“) tak nějak bere trumfy z ruky a nejde pod vousy. Proč asi třeba slovenští kolegové sbírají ceny na renomovaných soutěžích po celém světě? A proč ne naši producenti? A je šance tohle změnit? To byly otázky, které jistě zaujaly každého, kdo přišel.

No a jako bonus byla degustace několika vybraných vzorků za doprovodu adventních zpěvů Marty Kubišové a bratrů Ebenových. Je pravda, že musika moc slyšet nebyla. A také je třeba říci, že po vzorcích se jen zaprášilo...

To byl ale večer... Joj! Taková pěkná tečka za tím naším rokem...

A post scriptum: p. Pouček právě chystá otevření Muzea medoviny v nových prostorách v Praze 2, Na Zderaze.

A ještě jedna věc: podařilo se neuvěřitelné a ředitel kanceláře PSNV Ing. Petr Texl dokázal z tiskárny přivést na toto setkání čerstvý a ještě tiskárnou vonící I. díl publikace Včelařství, který vydala PSNV. Takže tahle moc zajímavá knížka byla oficiálně přivítána na světě a účastníci setkání si ji také mohli hned na místě koupit. Bylo pěkné vidět, kolik z nich odcházelo domů s knížkou pod paží...

Šli jsme do t. zv. malého sálu a ten byl nabitý

Rotuje J. Přeslička? Nerotuje?

J. Pouček při svém výkladu o cestě za dobrou medovinou...

Setkání čtvrté

Tohle setkání bylo vlastně pokračováním veřejné debaty, kterou uspořádala Včelnice Žežulka takměř před rokem. Setkání a debata s veterináři, setkání chovatelů s těmi, kteří pro ně připravují normy, vyhlášky, zákony, prostě stanovují pravidla a mantinely činnosti.

Setkání bylo velmi očekáváno, pozvány byly všechny pražské i mimopražské spolky, veterináři (jednoduše řečeno) „z kanceláří“, stejně jako jejich kolegyně a kolegové z terénu... Nakonec pozvání přijali paní MVDr. Markéta Kopečná, PhD., veterinární inspektorka, a pánové MVDr. Martin Jánošík s Městské veterinární správy a MVDr. Pavel Texl z odboru ochrany zdraví a pohody zvířat SVS. Paní doktorka se nakonec ze zdravotních důvodů musela omluvit, ale plně ji zastoupili oba pánové.

Věděli, do čeho jdou, pořadatelé je předem seznámili s řadou témat, která jsou aktuální a na které se jistě včelaři budou v této pro obor z řady důvodů dosti vypjaté době ptát. A také na ně v debatě došlo.

V takřka čtyřhodinovém programu na počátku oba hosté představili základní pravidla, která pro obor platí. Osvětlili, jak se tvoří a proč se tvoří právě tak. Došlo tedy např. na veterinární zákon, na zákon o léčivech, na metodiku kontroly zdraví i na připravovanou MVO. Dr. Jánošík pak doplnil obecný výklad o poslední výsledky zjišťování stavu nákazy morem včelího plodu v Praze a okolí.

A další část dopoledne byla věnována debatě. Byly dotazy na konkrétní problémy (např. na to, co má být na štítku se vzorkem zimní měli, či kolik vzorků na vyšetření se má odevzdat, když má chovatel v jedné obci více stanovišť blízko sebe).

Probrala se v ní i témata obecnější, třeba proč jsou MVO už 30 let mimořádná, nebo problematika našich nařizování a kontrolování v protikladu s tím, jak je to „u sousedů“, v jiných zemích, které fungují na principech doporučení a informování. A proč to u nás tedy nějak pořád nejde. Řečeno, že proto, že především varroóza je stále v režimu nebezpečných nákaz. Proč je tam? Protože si to prý přeje většina včelařů. Podobně ona pověstná zimní měl. SVS nemá v zásadě prý problém to změnit, pokud bude mít od většiny včelařů patřičné podněty. Nezbyvá, než přijít na to, kdo je ta většina a nějak se jí zeptat.

Pokud jde o ošetřování včel, můžeme používat, co nás napadne, třeba jako potravinový doplněk, ale nesmíme být v rozporu s právě platnými předpisy. Logicky se pak diskutovalo i o tom, zda jsou důležitější zdravá a vitální včelstva, nebo odškrtnuté položky v nařízených schématech ošetřování.

Pochopitelně došlo i na úzký výběr VLP v našem systému. A na debatu o tom, je-li šance tento výběr rozšířit, jak to udělat a kdo by to měl udělat. Zjistilo se, že např. stát o to zájem nemá...

Problém je v tom, že tahle dilemata nemají řešení, dokud se neupraví seznam nebezpečných nákaz v návrhu veterinárního zákona. A tam je stále varroóza, tedy přesněji řečeno varroáza. Protože si to prý přeje ta už zmíněná „většina“.

Ale jakkoliv se mohou zdát tyhle úvahy poněkud depresivní, je třeba říci, že celé tohle dopoledne bylo hodně zajímavé a nesmírně cenné. Otevřela se řada problémů a otázek. Zazněly odpovědi, které ukázaly limity státní správy, složitost problematiky a zároveň otevřely otázky další. Je dobrá naděje, že tato komunikace bude nadále pokračovat.

Oběma hostům, kteří pozvání přijali, patří poděkování za odvahu jít do takové debaty i za asertivitu, s níž čelili otázkám, které byly někdy hodně „na tělo“. Stejný dík patří i účastníkům setkání za konstruktivní a věcnou debatu.

A ještě jednu věc je třeba zmínit: celé to bylo přenášeno přímo do sítí díky vstřícné pomoci včelaře a specialisty na takové přenosy kolegy Martina Holého. Jemu i jeho kolegovi patří hlubokosklon. Přenos byl na vysoké úrovni, bylo možno dokonce registrovat i otázky přicházející z Internetu a pokládat je hostům.

Bylo to pro nás nové a ukázala se řada věcí, na které jsme nebyli až tak připraveni, či na něž jsme neměli zkušenosti. Učíme se...

Záznam z debaty je stále aktivní, odkaz je na webu PSNV, až bude na YouTube umístěna upravená verze, bude také na webu Včelnice Žežulka, odkaz zůstane samozřejmě i na webu PSNV.

A ještě dodatek: program celého cyklu je stále na webu PSNV. Na konci února budeme debatovat o tématu svéprávnosti a odpovědnosti.

J. Matl

Letní školy 2016

Již jsme o tom referovali, ale opakování neuškodí: registrace na všechny typy letošních letních škol již běží, vše najdete na webu letních škol: www.lsnv.cz. Neváhejte, některé školy už jsou skoro obsazeny. Využijte členskou výhodu dřívějšího informování, jakmile informace vyjde v Moderním včelaři 1/2016 (kolem 20. února), nastane mazec...

redakce

Kursy Nemoci včel

O kursy Nemoci včel, které vede MVDr. Zdeněk Klíma, je stále velký zájem, proto jsme vypsalí v Brně další termíny. Únor je již plně obsazen, hlásit se můžete na březnový a dubnový termín. Více informací, včetně přihlašovacího formuláře, naleznete na webu PSNV.

redakce

Jarní seminář v Nepomuku

Totéž v bledě modrém platí také o Jarním semináři v Nepomuku. Program i registrační formulář najdete opět na webu PSNV. I na tomto semináři si můžete nechat vyšetřit své mrtvolky (pochopitelně včel) na nosematózu. Nebo si je pod odborným vedením vyšetřit sami. Stačí si jen donést cca 20 – 30 kousků.

redakce

V Blatné se již můžete přihlašovat ke studiu

Na webu SOU Blatná, jmenovitě [zde](#), jsou již informace o podávání přihlášek ke studiu oboru Včelař. Uzávěrka podání přihlášek je 20. 3. 2016.

redakce

Moravská včelařská škola nabízí

VOLNÁ MÍSTA NA ZÁJEZD

Moravské Včelařské Školy v Hranicích

na včelařskou prodejní výstavu

APIMELL 2016,

která se koná v italské Piacenze 4. 3. 2016 – 6. 3. 2016

Odjezd z Hranic 3. 3. 2016 kolem 17 – 18 hodiny, bude upřesněno (zastávka Brno, Mikulov).

Příjezd do Piacenzy v pátek ráno 4. 3. 2016, od 9:00 do odpoledních hodin návštěva výstavy.

V průběhu výstavy bude k dispozici tlumočnice, aby Vám v případě zájmu vypomohla s tlumočením či domluvou, popřípadě při nákupu vystavovaných produktů a vybavení.

Prohlídka města a ubytování v hotelu se snídaní.

V sobotu návštěva dvou včelařských provozů, při časovém prostoru večerní Benátky.

Přes noc cesta zpět do ČR, návrat do Hranic naplánován v neděli v dopoledních hodinách.

V ceně zájezdu je započítána doprava, ubytování, snídaně, vstup na výstavu, náklady spojené s návštěvou včelařských provozů a pojištění.

Cena zájezdu: **3850,- Kč / osobu**

Případné informace o výstavě najdete [zde](#).

Bližší informace na tel. 773 899 717 nebo rhykl@seznam.cz

Radek Hykl

Varia čili různé

Návrat do minulosti

Možná jste na tom podobně jako já a jste již chvílemi přehlcní současnými včelařskými informacemi, mediálními medovými kausami a pojmy jako dotace, převčelení, léčení včelstev a výklad legislativy.

Pro Vás jsem si dovolil připravit několik archivních odkazů na cenné prameny, které Vám dokážou pomoci se vrátit do minulosti, které zachycují statistická data a nabízejí informace vykreslující, jak vypadala dříve krajina – tedy cenné zdroje i pro včelaře, který si chce poskládat konkrétní střípky z minulosti k místu, kde se věnuje tomu, co nás spojuje: chovu včel.

Sčítání lidu

Na rozdíl od předchozích soupisů poddaných sloužících pro daňové a vojenské účely začínají nová sčítání lidu postupně plnit i funkci hospodářské statistiky a poskytovat stále více ekonomických znaků o obyvatelstvu jako pracovní síle. Rakouská sčítání z let 1890 – 1910 se svým obsahem, kvalitou zpracování a rozsahem publikovaných dat zařadila mezi nejlépe organizovaná a provedená sčítání své doby a jejich výsledky jsou dodnes nezastupitelným pramenem informací o obyvatelstvu tohoto regionu na přelomu 19. a 20. století.

Do rozpadu Rakousko-Uherska byla v Předlitavsku provedena sčítání lidu v letech 1869, 1880, 1890, 1900 a 1910. Velkým kladem rakouských sčítání bylo, že s nimi může pracovat právě i včelař. Vznikl pro nás archivní dokument s cennými informacemi zaznamenávajícími počet včelstev a chovatelů včel (nebo přesněji počet úlů a majitelů úlů, pokud se jedná o pojmovou výkladovou rozdílnost). Včelaři z jižních Čech mají oproti jiným velikou výhodu proto, že postupně dochází ke [zdigitalizování studijních materiálů](#) a mohou si v pohodlí domova najít, kolik včelařů a včelstev v jejich obci nebo na jejich „rodinném gruntu“ včelařilo, a tím zjistit jestli právě jejich předci nejsou mezi nimi. Včelaři z jiných krajů pro získání informace musí zatím do státních okresních archivů.

DIGITALIZOVANÉ MATERIÁLY – Sčítání lidu

1869 Dobytek – Úly (německo-český)

1880 Držitelé úlů – Úly (německo-český)

1890 Počet oulů - Jméno držitele oulů (německo-český)

1900 Domácí zvířata užitková (Hausliche Nutzthiere) – VII. počet oulů (VII. Anzahl der Bienenstöcke)

1910 VII. Počet úlů (VII. Anzahl der Bienenstöcke)

- a) pohyblivých (beweglicher Bau)
- b) nepohyblivých (unbeweglicher Bau)
- c) smíšených (gemischter Bau)

Součet úlů (Summe der Bienenstöcke)

Majetníci zvířat (Besitzer der Tiere)

1921 – už bez dat pro včelaře

DIGITALIZOVANÉ MATERIÁLY – Kroniky – Obecní kroniky

Též obecní kroniky obsahují spousty zajímavých informací pro vytvoření představy o tom, jak vypadala krajina a život v dané době. Jaké plodiny se v obcích pěstovaly a kdy třeba se začalo experimentovat s pěstováním řepky olejky. Jak se obce angažovaly a podporovaly výsadby stromů kolem cest. Spojením informací vytažených ze sčítání lidu a obecních kronik si uděláte hned přesnější obrázek, pokud jde o pojem „převčelení krajiny“.

Do třetice doporučím ještě u výše uvedené webové aplikace DigiArchivu SOA v Třeboni zadat do HLEDÁNÍ klíčová slova jako včelař, včelařů, chov včel... kde dostanete nasměrování na včelařské spolky a další.

Jaromír Ikavec

Tradiční

A abychom dodrželi tradici krajinotvornou, posíláme jednu [magicky překrásnou lípu](#). Za tip děkujeme J. Ikavcovi.

redakce